

เติบความรู้

สมพช. อช.วิสาณนก¹

ข้าวไทย กับการเปิดตลาดเสรีของ อาเซียน

ในอดีตไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในตลาดการค้าข้าวของอาเซียน แต่ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนการผลิตและการจัดการและพัฒนาตลาด เชิงรุกของเวียดนาม ได้ทำให้การส่งออกข้าวของเวียดนามในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาได้เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด

ก็กำลังทยอยลดกำแพงภาษีในสินค้าข้าวที่เคยใช้เป็นมาตรการป้องกันการผลิตข้าวในประเทศของตนให้ผ่อนคลายลงจากเดิม กล่าวคือมาเลเซียจะลดภาษีสินค้าข้าวจาก 40% มาเป็น 20% ในปี 2553 ส่วนอินโดนีเซียจะปรับลดจาก 30% มาเป็น 25% และฟิลิปปินส์จะปรับลดจาก 40% มาเป็น 25% ในปี 2558 สำหรับในปี 2558 เวียดนามจะปรับลดจาก 20% มาเป็นศูนย์ ในกลุ่มของลาว กัมพูชา และพม่าจะปรับจาก 5% เป็นศูนย์ เช่นเดียวกัน ผลของการเปลี่ยนแปลงการปรับลดอัตราภาษีสินค้าข้าวดังกล่าวจะเกิดผลอย่างไรกับการค้าข้าวของไทย

นับแต่วันที่ 1 มกราคม 2553 เป็นต้นมา การค้าข้าวของประเทศไทยอาเซียนได้ปรับตัวก้าวไปสู่การค้าเสรีทั้งนี้ เพราะได้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงในการลดภาษีการค้าข้าวเป็นศูนย์ในกลุ่มประเทศสมาชิก โดยมีข้อยกเว้นกับ

ประเทศสมาชิกกลุ่มใหม่ประกอบด้วยเวียดนาม พม่า กัมพูชา และลาว ซึ่งประเทศดังกล่าวจะลดภาษีการนำเข้าเป็นศูนย์ในปี 2558 ส่วนประเทศผู้นำเข้าสำคัญในประเทศไทยอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ต่าง

¹ นักวิชาการอาชญาศาสตร์ สถาบันคดีสัมมูลของชาติ และผู้ประสานงานโครงการ “การเพิ่มมองนโยบายเกษตรไทย” ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

ในอดีตไทยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในตลาดการค้าข้าวของอาเซียน แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดพร้อมกับการจัดการและพัฒนาตลาดเชิงรุกของเวียดนาม ได้ทำให้การส่งออกข้าวของเวียดนามในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาได้เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากการส่งออกเพียง 1.4 ล้านตันในปี 2532 เพิ่มขึ้นเป็น 3.37 ล้านตันในปี 2553 และได้ก้าวกระโดดมาเป็น 6.2 ล้านตันในปี 2552 ทำให้เวียดนามได้กลายมาเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยในตลาดส่งออกข้าว

สำหรับตลาดการค้าข้าวของอาเซียน ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า เวียดนามเป็นผู้ครองตลาดรายใหญ่แทนที่ประเทศไทยไปแล้ว ทั้งนี้พบว่า ในปี 2552 เวียดนามได้ส่งออกไปยังประเทศอาเซียนจำนวน 2.63 ล้านตัน ในขณะที่ไทยส่งออกไปอาเซียนจำนวน 0.82 ล้านตัน ซึ่งหากพิจารณาจากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตลาดข้าว

อาเซียนจำนวน 4.97 ล้านตันนั้น เวียดนามเป็นผู้ถือครองตลาดถึงร้อยละ 53 สำหรับไทยถือครองตลาดเพียงร้อยละ 17 และการส่งออกของเวียดนามไปยังตลาดอาเซียนนั้นเวียดนาม

ถือครองทั้งตลาดข้าว 5% 15% และ 25% ยกเว้นในกรณีของการส่งออกข้าวหอมซึ่งไทยยังถือครองตลาดอาเซียนได้ในระดับหนึ่ง (ตารางที่ 1) ส่วนการส่งออกข้าวหอมมะลิของเวียดนามแม้จะไม่พบข้อมูลการส่งออกของเวียดนามไปยังตลาดอาเซียนแต่พบว่าเวียดนามมีการส่งออกข้าวหอมมะลิไปตลาดอื่นๆ นอกอาเซียน ประมาณ 0.25 ล้านตัน

สำหรับราคาส่งออกข้าวสารเจ้า 5% ของไทยเปรียบเทียบกับราคาส่งออกข้าวเวียดนามในรอบ 2 ปีที่ผ่านมาพบว่าราคาส่งออกข้าวสารเจ้า 5% ของไทยมีแนวโน้มลดลงตลอดเวลา

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการส่งออกข้าวประเภทต่างๆ ของไทยและเวียดนามไปยังตลาดอาเซียนปี 2552

ประเภทของข้าว	ไทย(ตัน)1/	เวียดนาม(ตัน)2/
ข้าวหอมมะลิ	263,222	3/
ข้าวปุทุมธานี	30,095	-
ข้าวขาว		
-100%	30,893	-
-5%	26,835	637,897
-10%	52	-
-15%	600	578,413
-25%	81,848	1,391,650
อื่นๆ และปลายข้าว	168,866	-
ข้าวกล้อง	2,671	-
ข้าวเหนียว	214,854	24,382
ข้าวนึ่ง		442
รวม	820,378	2,632,342

ที่มา: 1/ สภาพการค้าไทย

2/ Vietnam Grain and Feed Annual 2010, USDA Foreign Agricultural Service

3/ เวียดนามมีการส่งออกข้าวหอมมะลิไปตลาดอื่นๆ ที่ไม่ใช่อาเซียน ประมาณ 0.25 ล้านตัน

อินโด네เซียลั่งข้าวไทยแบดแสตนด์ หลังจากที่เวียดนามไม่มีข้าวจำหน่ายให้เมื่อต้นปี

จากราคาเฉลี่ย \$556 ต่๊ตัน ในปี 2552 มาเป็น \$492 ต่๊ตันในปี 2553 หรือลดลง ร้อยละ 11.5 ในขณะที่ ข้าวสารเจ้า 5% เฉลี่ยของเวียดนามเพิ่ม จาก \$432 ต่๊ตัน ในปี 2552 มาเป็น \$469 ต่๊ตันในปี 2553 หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.9 และเมื่อต้นเดือนพฤษภาคม ที่ผ่านมา พบราคาข้าวสารเจ้า 5% ของไทยได้ปรับลดลงไปอีกเป็น \$489 ต่๊ตัน ในขณะที่ข้าวสารเจ้า 5% ของ เวียดนามกลับปรับเพิ่มขึ้นมาเป็น \$483 ต่๊ตัน ทำให้ราคาง่ลงกว่าข้าวไทย 5% ของเวียดนามที่เคยต่ำกว่าข้าวไทย เฉลี่ยตันละ \$124 ในปี 2552 ลดต่ำลง เป็น \$23 ในปี 2553 และลดลงเหลือ เพียง \$6 ในเดือนพฤษภาคม 2554 ปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้มีข้อสังสัย กันว่าเกิดอะไรขึ้นกับข้าวไทยและข้าว

เวียดนามจึงทำให้ช่องระหว่างข้าว ไทยและข้าวเวียดนามมีความแตกต่าง ที่แคบลงอย่างมากในช่วง 2 ปีที่ผ่าน มา แม้ว่าเวียดนามจะลดค่าเงินต่อ

ไปตั้งหลายครั้งก็ตาม²

ประการหนึ่ง น่าจะเป็นเครื่อง สะท้อนว่าความสามารถในการแข่งขัน ของข้าวไทยเมื่อเทียบกับเวียดนามแล้ว

คุณภาพข้าวไทยที่เสื่อมคุณภาพ ลดจากโครงการรับจำนำและนโยบายประกันรายได้

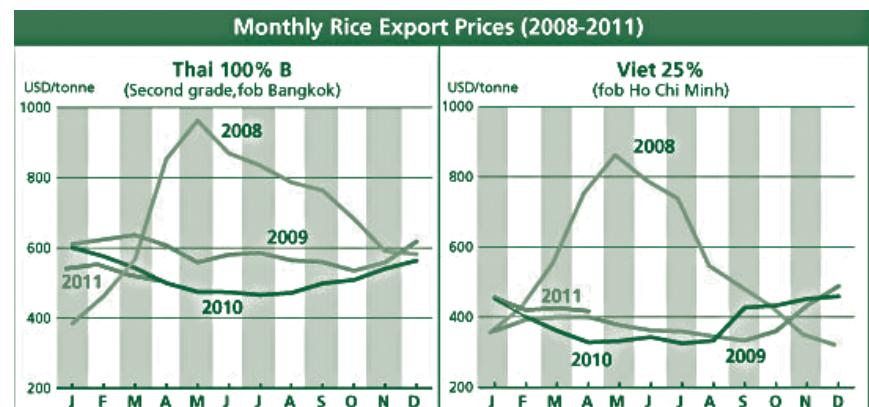
ข้าวไทยกำลังแข็งขันไม่ได้ เวียดนามได้สร้างนโยบายที่สำคัญให้กับเกษตรกรในการถือปฏิบัติและเป็นแรงจูงใจ ได้แก่ การเพิ่มคุณภาพของข้าว การเพิ่มผลผลิต และการเพิ่มผลตอบแทนไปพร้อมๆ กับการมีมาตรการในการลดต้นทุน การลดค่าปุ๋ย และการลดค่าเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ทำให้ต้นทุนในการผลิตข้าวในพื้นที่ชลบุรีลดลง 3 อึดประภารหนึ่ง เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าเวียดนามได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในประเทศและตลาดส่งออกข้าว รวมถึงกระบวนการสีแปรรูปข้าว จนทำให้เวียดนามมีคุณภาพข้าวสารเจ้าส่งออกได้ทัดเทียมตามมาตรฐานทางการค้า โดยเฉพาะเป็นไปตามมาตรฐานของประเทศไทย

ในขณะที่ตลาดข้าวส่งออกของไทยกำลังได้รับการทดสอบเกี่ยวกับคุณภาพข้าวในสต็อกของรัฐที่กำลังเสื่อมคุณภาพลง ข้าวดังกล่าวเป็นผลจากโครงการรับจำนำข้าวในช่วงปี 2551-2552 และยังเก็บไว้ในสต็อกไม่น้อยกว่า 2 ล้านตันข้าวสาร การที่มีข้าวเสื่อมคุณภาพในสต็อกจำนวนมากย่อมจะมีผลทำให้ตลาดขาดข้าวสารในต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นต่อคุณภาพข้าวไทย⁴ นอกจากนี้การที่รัฐมีระบบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยผ่านนโยบายประกันรายได้

ขันต่อที่รัฐเป็นผู้จ่ายส่วนต่างระหว่างราคาเข้าหามากับราคาน้ำดื่มที่เกษตรกรขายได้ให้กับเกษตรกร แต่ไม่ได้มีมาตรการในเชิงลดต้นทุนในการผลิตและส่งเสริมเกี่ยวกับคุณภาพข้าว อีกทั้งในระบบดังกล่าวไม่มีกลไกตลาดกลางในพื้นที่ที่จะเข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องของการจัดสรร และมาตรฐานที่ดีพอเมื่อตนักบุญกลางตลาดกลางข้าวเปลือกในอดีต จึงทำให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวข้าวเปลือกในไร่นาโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพและความชื้นของข้าวเปลือก เพราะคิดแต่เพียงว่าผลตอบแทนที่เกิดจากการดูแลคุณภาพไม่คุ้มกับต้นทุนที่จะเกิดขึ้น และจะรับข่ายข้าวที่เก็บเกี่ยวจากไร่นาให้พ้นตัวเองไปในทันทีเพื่อไม่ให้มีภาระที่ตามมา

ดังนั้น หากทั้งภาครัฐและเอกชนยังไม่เห็นปัญหาดังกล่าวและไม่ทันแม้วร่วมมือกันในการเร่งแก้ไขปัญหาคุณภาพข้าวไทยทั้งจากการที่มีข้าวเสื่อมคุณภาพในสต็อกจำนวนมากและจากการรับเร่งเก็บเกี่ยวข้าวเปลือกในไร่นาของเกษตรกรเสียแต่วันนี้แล้ว ผลกระทบต่อความไม่เชื่อมั่นของตลาดต่อคุณภาพข้าวไทยจะเกิดขึ้นตามมา และตลาดจะถอนขวาข้าวไทยให้ต่ำลงไปกว่านี้อีก

อย่างปัจจุบันจราจรข้าวไทยต้องตกต่ำกว่าราคاخ้าวเวียดนามก็แล้วกัน เพราะเมื่อถึงวันนี้จะเป็นวิกฤตของข้าวไทยและตลาดข้าวส่งออกไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น เพราะไทยกำลังก้าวไม่ทันกับความเป็นพลวัตของตลาดการค้าข้าวเสรี

เอกสารอ้างอิง

- สมพร อิศวิลานนท์ (2553) “ข้าวไทยการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการผลิตและช่องทางการค้า” สถาบันคดีสมองของชาติ
Foreign Agricultural Service (2010) “Vietnam Grain and Feed Annual 2010” USDA

2 นับจากเดือนพฤษภาคม 2552 จนถึงพฤษภาคม 2554 เวียดนามได้ลดค่าเงินต่อไปแล้วรวม 4 ครั้ง แต่ราคาน้ำดื่มของข้าว 5% เคลื่อนยื่นรูปของ \$ ของเวียดนามยังคงปรับตัวเพิ่มขึ้น
3 สมพร อิศวิลานนท์ (2553) รายงานว่าต้นทุนผันแปรในการผลิตข้าวในพื้นที่ชลบุรีลดลง 5.66 บาท
4 เคยมีตัวอย่างจากโครงการรับจำนำลำไยอบแห้งมาแล้ว ที่ตลาดผู้นำเข้าขาดความเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้าและขอการนำเข้าสินค้าดังกล่าวจากไทย